

Pygamberimiz hakda dogrudyr öýdülýän 10 ýalňyşyň dokuzynjysy

Category: Kitapcy, Nukdaýnazar, Taryhy makalalar

написано kitapcy | 24 январа, 2025

Pygamberimiz hakda dogrudyr öýdülýän 10 ýalňyşyň dokuzynjysy

PYGAMBERIMIZ HAKDA DOGRUDYR ÖYDÜLÝÄN 10 ÝALŇYŞYŇ DOKUZYNJYSY

Dokuzynjysy – Pygamberimiziň (s.a.w) öz ogullygynyň aýalyna göz dikendigi we bu boýunça aýatyň indirilendigi baradaky pikir..

Gürrüňi gidýän «Ahzab» süresiniň 37-nji aýaty şudur:

«Hany, birmahallar özüne hem Allanyň nygmat beren hem-de seniň ýagşylyk eden kişiňe: «Aýalyňdan aýrylma, Allanyň gazabyny üstüňe çekmekden çekin!» diýipdiň-de, Allanyň aýan etjek zadyny içiňde saklap, adamlaryň gepine galmakdan gorkýardyň. A gorkmalyň bolsa, diňe Alla bolmalydy. Netijede Zeýd ol aýal bilen aýrylyşanda Biz seni oňa öýlendirdik, gelejekde ogullyklarynyň aýrylyşan aýaly bilen goş birikdirmek meselesi ýüze çykanda möminler kyn ýagdaýa düşmesin. Şeýlelikde Allanyň emri tejribe edildigi bolýar».

Şu aýatyň inen döwründe «Zeýd Muhammediň ogludymy, ogullygydy? Öňki gul ýokary gatlakdan bolan arap gyzyna (Zeýnep binti Jahş) nädip öýlenip bilýär? Aýdaly, öýlenenem eken-dä, ony nädip kowmaga milt edip bilsin? Aýdaly kowupdyram-da, pygamber ýaly adam onuň kowan aýalyna nähili öýlenýär? Muhammet (s.a.w) onuň we biziň nämämiz bolýar?» diýen ýaly «synpy we gelip çykyş tapawudyna seredýän gyýa gözlüligiň» ysy gelýän çekişmeler bar.

Üns berýän bolsaňyz, aýatlarda arkasy alynýan kişiniň Zeýnep ýa-da Muhammet pygamberden (s.a.w) zyýada adynyň ýörite tutulyşyndanam görnüşi ýaly Zeýddir.

Muhammet pygamberiň (s.a.w) ony Zeýnep bilen nikalaşdyrmaga eden synanşygy bilen başlan reformasy Allanyň onuň aýrylyşan

aýaly bilen bu gezek Muhammet pygamberi (s.a.w) nikalaşmaga çakylygy bilen aýdyňlyga gowuşdyrylýar.

Munuň şowagtky jemgyýetde geçerli sosial status nukdaýnazardan berýän manysy pikir edilişinden has uludyr. Şeýle: Zeýd öňki gul we ogullyk, hasam beteri taýpasyz. Şowagtky geçerli sosial status garaýşy taýdan ony gorap biljek taýpasy ýok. Ýagny hiç kimi ýok, pakyr-pukara biri. Bular ýalylar jemgyýetde ýeke-ýalňyz bolýar, sylagy-hormaty bolmaýar, äsgerilmeýär. Ene-atalarynyň ady tutulyp çagyrylmaýar, begzada arap taýpasyndan bolan gyza öýlenmegine-hä hiç kimem oňlamaýar, öýlenäýen ýagdaýynda-da alan aýalyny kowma hukugy elinden alynýar, kowayan ýagdaýynda-da onuň kowan aýaly bilen nikalaşmak «taýpanyň ar-namysynyň ýere döküldigi» hasap edilýär. Belli bir derejede asly ýitip gider ýaly edilip, geçmişleri we maşgala baglansyklary doly ýitirilmek, ýok edilmek islenýär... Ine, şeýle ýagdaýdaky birini, garyp-gasarlary, ýoksullary, kerleri, körleri, maýyp-müjrübi, ogullyklary, diriligine ýere gömlen gyzjagazlary, alnyp satylýan aýallary, gullary we ş.m-leri, jemgyýetde näçe pakyr-pukara we hossarsyz, haky iýlen, elinden çöregi alnan kim bar bolsa, barsyny goramagy we goldamagy missiýa edinen «hossarsyzlaryň hossary» bolan Allanyň Kitaby oňa eýe çykýar we hut Zeýd diýip at berip, agalyk sürüji taýpa kureýşden birine öýlenip, ondan öz islegi bilen aýrylyşmagy we onuň aýrylyşan aýalna ýene şol agalyk sürüji taýpadan bolan birine öýlenmegi kadaly ýagdaýa getirilýär. Çünki Zeýd bilen Zeýnebiň goş birikdirmegine pygamber oňaýak bolupdy, muña garşy çyksalaram, pisint etmändi. Aýrylyşmalaryna-da özi garşy çykanam bolsa, bolmandy. Aýat pygamberimiziň (s.a.w) oňa öýlenmegini şeýle delillendirýär: “Biz seni oňa öýlendirdik, gelejekde ogullyklarynyň aýrylyşan aýaly bilen goş birikdirmek meselesi ýüze çykanda möminler kyn ýagdaýa düşmesin.»

Diýmek, hem-ä öňki gul, hemem ogullyk bolan Zeýdiň nikalaşma we aýrylyşma meselesi «azatlaşdyrylandan» soň, gezek onuň talagyny beren adamy bilen nikalaşyp nikalaşmazlyk meselesine gelxär. Çünki agalyk sürüji kureýş taýpasy öňki guluň kowan aýaly bilen nikalaşmagy masgaraçylykly ýagdaý hasap edýär.

Muhammedem (s.a.w), Zeýnebem kureýşdendi. Zeýd bolsa kureýşiň bir tiresi beýlede dursun, kureýşlere ýanaşyn ýeri ýokdy. Ol Mekgäniň daşyndan (Ýemenden) getirilip alynan, zyňylan bir guldy. Pygamber ony ilki ýörite nikalap, soňra aýrylyşma ýaly meselede sosial status taýdan azatlyga çykardy.

Diýmek, mesele aslynda synpy mazmunlydyr. Mesele, Zeýdiň erkinleşdirilmegidir. Kuranda onuň adynyň açyk we diňe şoňa mahsus ýagdaýda geçişindenem görnüşi ýaly Zeýd Kuranda gullaryň azatlyga çykarylmaklarynyň hakyky simwolydyr.

Häzirki wagt üçin Muhammet, Zeýd, Zeýnep hemmesi birwagt bakyýete göç eden adamlar. Eýsem, aslynra maşgala pynhanlygyna aralaşyp, bizi onçakly gyzyklandyryp durmaýan bu waka näme maksat bilen Kurana alynyp, ymmatyň, hususanam adamzadyň üns merkezinde galar ýaly edilipdir. Bu taryhy wakanyň üstünden berilmek islenýän köptaraplaýyn signallar näme? Görnüşi ýaly bu waka arkaly Kuran soňky asyrlara şu signallary berýär:

Ogullyklar öz ogluň ýerini tutup bilmez. Adamzadyň puşty biri-birine garyşmaly däl. Tokaýdaky haýwanlar ýaly kimiň kime degişlidiginiň, kimiň kimden gelyändiginiň belli bolmadyk jemgyýetçilik durmuşy adamzadyň neberesini howp astyna salýan ýagdaý bolup, nesil howpsuzlygy taýdanam ylalaşyp bolmajak zatdyr. Şonuň üçinem her kesi öz ene-atasynyň ady bilen çagyryň. Belli däl bolsa belli ediň, gerek bolsa gelip çykyşy anyklaşdyrýan resminamalary taýýarlaň.

Ýetim-ýesirlere, dereksiz ýitenlere, hossarsyzlara, köçeki çagalara we ş.m.-lere eýe çykyň. Hatda gerimiňizi hasam giňeldip, eýesiz, mahrum we ýekirilen maşgalalara-da eýe çykyň. Goragçy doganlyk maşgalalary, agalary, uýalary ediniň. Mümkinçiligiňiz barlar perzentligem edinip biler, emma perzentlikleriňizi öz çagalaryňyzyň ýerine goýmaň. Ene-atalary belli däl bolsa, anyklaň. Olary öz ene-atalarynyň ady bilen çagyryň. Olara ene-atalarynyň başgadygyny, olara ýanlarynda dost-dogan hökmünde galandyklaryny aýdyň. Adamlara söýgi we merhemet bilen gujak açyň, mümkinçilikleriňizi paýlaşyň, bölüşiň.

Ýanyňyzda perzentlik hökmünde ulalan çagalar netijede öz çagaňyz däldigi üçin öz çagalaryňyz üçin geçerli hukuklar

olara geçerli däldir. Mysal üçin, öz çagaňyzyň (aýrylyşan) ýanyoldaşlary bilen nikalaşyp bilmeýşiňiz ýaly, ogullyklaryňyzyň (aýrylyşan) ýanyoldaşlary bilen nikalaşyp bilersiňiz. Bular ýaly meselelerde käbir jemgyýetlerde bar bolan nädogry ikerjiňlenmelere garşy göreşmekden çekinmäh.

Başgasynyň ýanynda perzentlik hökmünde ulalan biri öň gul bolanam bolsa, şeýle däl biri bilen nikalaşyp biler. Jemgyýetde perzentlik hökmünde ulalanlara gyýa göz bilen garap, öweý çemeleşmesini etmäh.

Olary hiç kimsiz, ýetim we pakyr-pukara saýyp, baý, begzada we baý maşgalalardan kem tutmäh. Olaryň başgalardan ýekeje tapawudy bar, olam «öz ene-atalarynyň ýanynda ýetişmändikleridir».

Ha özüňki bolsun, ha öweý, ähli goş birikdirmelerde taraplaryň biri-birini söýmegine, isleg-meýline we duýguçyl ýakynlygyna üns bermeli. Netijede iki kişiniň arasynda iňňän şahsy gatnaşyk bolan maşgala kim bolanda-da başgalaryň hatyrasyna gurulmaly zat däl...

Rejep IHSAN ELIAÇYK. Taryhy makalalar